

Pobl Vreizh

G'hwevrer 1981 - niv. 130

D'ar sadorn 24 a vis
Genveur, kerzhadeg
etre ti-gar Rosporden
hag heni Konk-Kernew,
ewid difenn linennoù
hent-houarn Breizh : ar
re ned aont ket da
Baris war-eeun zo dre
harz bezañ serret, ma
chomomp kousket...

HARPIT POBL VREIZH

KRP 2746-79 ROAZON

CCP

RENNES

7^d listennad

M. Oppici, Gabon	40,00
J. Sauban, Douarnenes	20,00
S. Marchal, Levallois-Perret (92)	10,00
Y. Chapel, Brest	20,00
X. Ansquer, Kemper	60,00
A. Colleau, Tours (37)	20,00
P. Le Gouaille, Laval (53)	10,00
E. Locker, Mauvezin (32)	20,00
M. J. Alanot, An Oriant	30,00
Y. Georgelin, Paris (75)	20,00
Y.V. Le Montreer, Logivi-Lannuon	60,00
C. Pierre, Poulauouen	10,00
A. Servat, Cholet (49)	10,00
E. Coin, Caen (14)	20,00
K. Brisson, Plougastell	20,00
J.P. Quelvennec, Brasparz	20,00
J.J. Colleau, Clamart (92)	20,00
D. Soublin,	
Sotteville-les-Rouen (76)	40,00
F. Allain, Plousane	110,00

570,00

Diwar al listennadoù all 2500,00

War-un-dro 3070,00

*

* *

« Ranesenn » a vez gwraet dre zu-mañ eus an heni a vez dalc'hmadao c'hlaboussad, pe pa vez kavet re hir ha re rondonus an c'haosioù a vez gantañ... Ahanta ! « Ranesenn » awalc'h e vezomp amañ, pa ne zeuomp ket a-benn, beb mis, da lâred ha da skrivañ nemed ar memes ger dalc'hmadao « TRUGAREZ ». Ha koulskoude, n'eus ket kant mod da roiñ da c'hoùd, dre gom-zoù, an anaoudegezh vad hon eus ewid madoberourion POBL VREIZH. Na kant ger : en tu all d'ar ger « bras » TRUGAREZ, petra c'hellomp lâred c'hoazh ? MERSI, MERSI BRAS, BENNOZH (DOUE) DEOC'H, lennerion ha komanantion ger ! Er mis-mañ c'hoazh ez oc'h bet brokus, ken brokus ha ma chomit didrous ha sioul : ur chañs eo c'hoazh d'an heni na oar ket kàer skrivañ e brezhoneg, e c'hell memestra ober ur chekenn, unan vad ha « ponner » da roiñ skoazell d'hor c'helaouenn politikel nemeti : POBL VREIZH.

Ya, trugarez vras deoc'h oll : d'ar re a gass arc'hant da b/POBL VREIZH, en tu all d'o c'homanant, ha d'ar re a zalc'h da lenn POBL VREIZH, petra bennag ma vez diaes ewite martese lenn brezhoneg ma n'ousont ket re vad ar yezh.

Hirraad a ra an dez, un drugar. Ewid amañ e Breizh-Izel, n'eo ket gwall galed ar gouañv. Tammoù skorn a vez, mes nebeud. Sed e c'hell ar spered chom lemm ha war ewezh. Ezomm bras zo da chom war ewezh. Rag n'eo ket aes, e-touesk ar bec'h hag ar reus, delc'her da gaoud ur spered dispartl. Na gouñd ervad e-pelec'h ha gant piw e vez ar wirionez.

N'hon eus ket ni, emrenerien Vreizh eus an tu kleiz, an tu da strewiñ hor menno-sioù, peogwir, ewidomp, ez eo stanket an hent a gass d'al leurenn-brezeg eus an amzer-vremañ : an tele. Ped ha ped glabousser a vez gwelet ha klewet — ne vezont ket selaouet oll —, a-hed ar bloaz, o tibunañ o ranesenne-rezh, na vez hanw ennañ biskoazh nag eus pobl Vreizh nag eus he c'hoant da vezañ hi e penn he zraou ! Ha bremañ, p'ema botadeg vras ar 26 a vis Ebrel o tastaad, gant piw e vo roet da c'hoùd d'ar Frañsision ez eus er Frañs, ya, e-barzh ar Republik unvan ha disrannadus, meur a bobl, ha pobl Vreizh en o zouesk, o c'hortos an eur ma vo kemeret gante ar stur, ma vo « roet » dehe o frankisoù politikel.

Pessort demokratelezh eo honnezh ma vez nac'het enni kement hag a sell, ken tost, douch an demokratelezh en-deun : ar gwir d'ar « rannvroioù » d'ober int-i o hunan wardro o aferioù ?

Red e vo bremañ bezañ war ewezh, teuler ewezh bras : meur a ganfard eus an tu kleiz a en em gavo war ar renk, ewid klask tapoud mouezhioù. Braw deomp c'hoazh pa c'hellomp votiñ : e broioù zo ne c'heller ket. Mes, pa votomp, ne vez nemed evel Frañsision, morse evel Bretoned. Bez e c'hell ar C'hallaoued a zo o chom hag o vevañ e-diabarzh kompesenn veur Paris en em gavoud en o bleud gant ar frammadur gall evel m'ema. Ewidomp-ni Bretoned avad, n'omp ket laouen gantañ tamm ebed, peogwir ez omp nac'het, « teuzet », diverket evel Bretoned.

An tu kleiz gall zo mad ewidomp beteg ur serten poent. Dre ma 'z eo an tu kleiz. Med pas dre m'eo gall. Ewid komz eus an daou vrudetañ eus re an tu kleiz gall o vont war ar renk, MITTERRAND ha MARCHAIS, sed ase daou zen hag a zo Gallaoued penn-kil-ha-troad, Frañsision ha Gallaoued. Bez ez int o daou bugale d'an Dispac'h gall, ar perzhioù mad anezañ med kenkoulz all ar perzhioù gwan. Bugale int iwe, beteg ur

serten poent, d'an dispac'h micherour hag etrevroadel : 1871, 1917 ha... 1920 zo bloawezhiennoù hag a gont ewite. Med gwall dechet int o daou da vezañ broadelourion c'hall. Da lavared eo, e savont uhel ar banniel triliw — pas tre kement ha DEBRE memestra... —, ur banniel hag a zo heni ur Stad leun a lorc'h hag a c'halloud, petra bennag m'eo bet disterraet gant an digolonisañ. Ni iwe, Bretoned eus an tu kleiz, ez eus ahanomp broadelourion, pe emrenerion da vihanñ. Med un diforc'h bras zo etre an diw vroadelouriezh : o heni dehe a daol he bannoù pell ha gant nerzh ; hon heni dimp-ni zo unan nac'het, gwasket, flastret, bresset, ha, siwazh !, bet saotret mui pe vui un daou-ugent vloaz so bennag...

Frañsision omp, dre ar gwirioù keode-dour hon eus : kement-se tapet eo. Med Gallaoued n'omp ket. Ewid ar Stad omp staget doudi, e talv « Gallaoued » kement ha « Frañsision », ha « Frañsision » kement ha « Gallaoued ». Mad ar jeu neuse ewid ar C'hallaoued eus an tu kleiz. Med ewidomp-ni Bretoned, mard omp Frañsision, Gallaoued n'omp ket. Ha Breizh, ewid ar Stad C'hall, hag ewid paotred an tu kleiz gall, n'eus anezi nemed un hanw war ur gartenn, hag un draig bennag — newez so — war dachenn ar c'hultur. Mes ar c'hultur-se a vez gwraet anezañ gant ar Frañsision-Gallaoued « unan eus kulturioù ar Frañs ». Ha setu ni paket adarre. Ewid gwir, n'he deus ket ar Frañs ur bern istim ewid he c'hulturioù pobl. Mes n'eo ket eno ema an dalc'h. An dalc'h zo : penaos votiñ war an tu kleiz gall, en ur roiñ da c'hoùd ne vougomp ket ewid se hor mouezh-ni ? Martese ez eus un douelladenn all o soñjal e raio ur President eus an tu kleiz gwelloc'h ewid GISCARD. D'an nebeutañ, gant an tu kleiz gwirion (pas gant unan skarnilet), e c'heller kaoud un tamm fiziañs bennag, rag, sañset, ez eus, e-diabarzh an tu kleiz, ul lañs warzu an da-zont, un nerzh o kass trema an emdroadur hag ar chañchamant. Kredomp eta, beteg gouñd hirroc'h, ez eo red bremañ torriñ e lañs da GISCARD ha d'ar re heñvel outañ. Torromp eta e lañs da GISCARD. Gwelloc'h eo moarvad an tu kleiz gall eged an tu dehoù gall : gall int o daou, mes fallagr ha pilpous meurbed eo an tu dehoù, ha dreistoll GISCARD. Fiziañs hon eus n'eo ket tre ken fallagr an tu kleiz gall : setu e vo mad deomp, d'an 26 a vis Ebrel, votiñ war an tu-se. N'eo ket deuet an eur c'hoazh, gwir eo, mes poent bras eo dimp-ni, emrenerion Vreizh eus an tu kleiz, en em soñjal...

POBL VREIZH

KOMANANTOÙ

P O B L	boutin : 40 L	V
	skoaz : 60 L	R
	pe ouzhpenn	E
	KRP ROAZON	I
	2746-79	Z
	C.C.P. RENNES	H

Ti-Moullerezh « Iroise »

29200 Brest

Rener ar gelaouenn :

Fañch Morvannou C.P.P.A. 50 091

1500 skwerenn

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

Tu all ar gartenn-bost...

Ewiti da vezañ ur barres gwall vihan, 700 bennag a dud o chom enni, e klask **Lokorn**, pe, kentoc'h, ar re a zo en he fenn, brammañ etre o diwskoaz. Lodennet eo ar « galloud » etre ar « S.I-ourien » hag an ti-kêr, bec'h ar prefedti o pouesañ, dal-c'hmad koulz lavared, war hemañ. Bez e vez luskadoù e-leizh, o lakaad fichañ al leurgêr da skwer, med ne vez war o gorre tamm liw-dispac'h ebed. Skrivet eo bet koulskoude istor ar barres gant dour-c'hwes, dienes, ha gant ar fae bet gwraet war kement ha kement a dud vunud, o micher bezañ, lod dewezhourien, lod all gwiaderien, pe c'hoazh panerourien, torc'herien brug, pikerien vein... Red eo anzav ne oa ket kont c'hoazh en amzer-se eus an douristelezh : gant homañ ez eus bet degasset da gêriadenn **Lokorn** un tamm mad a vrud.

Pa vez kaos eus vakañsoù hag eus touristelezh, e ranker lavared ez eo bet a-viskoazh — abaoe ma 'z eus anezo — gwall dreud ar gounidoù o tont diwarno, e skoaz ar vreinaurezh deuet d'o heul e-barzh ar vro-mañ. Abell zo e oa daw bezañ war soñj, ha gouzoud ne vez ket savet ur c'hleuz eus un tu nemedkén. Rag, pa vez taolet ur sell douzh an tu all d'ar gartenn-bost, e c'heller gweled, aes tre, pegen c'hwerw ha pegen reuseudig ez eo stad tud so : ar re-mañ ne vezont ket gwelet o vont d'ober kofig rous war an aod pa vez heol splann an hañv en e gêrrañ. Nag a dud e vez red dezo chañch o mod da vevañ abalamour d'ar vakañserien : daw 'vez dezo chom daou pe dri mis e-barzh o c'haw pe e-barzh o grignol... Ar bed war an tu gin...

O vezañ m'eo kouezet en he foull ekonomiezh ar vro, ez eo pec'hed klemm, a embann krak-ha-krenn kan-

farded ar S.I ; ma teu beteg ennomp ar yar he vioù aour (an douristelezh), arabad he lazhañ. Daw eo laoskañ anezi da skrapañ an douar war hon leur-ni, kement ha m'he do c'hoant ; daw eo plegañ da lesenn an degemer, en desped d'ar gwiskad liw pilpouse-rezh a vez lakaet da guzhad ar wirionez. E ti-kêr **Lokorn** en deus kavet bod, abaoe pell zo, ar pilpouse-rezh emañ o safariñ diwar e benn. Hag arabad d'an den chom e veg digor ganatñ, pa glew tud e karg, dileuridi ar boblañs, o kemenn emaint a-du gant diasezadeg ar soudarded e **Ti-Voujeret**. Setu ase touristed a vod newez hag a blij dezo rusañ o boteier ler kaled war bavezioù rust straedoù **Lokorn**, kement hag en em ziskouez, ar pezh a dalvez moarvad e-barzh an empenn a c'hellje bezañ kavet dindan o fennoù touset : « Bez' emamp

amañ ewid chom ! »

En ti-kêr, ne vez ket kaos, e mod ebed, eveljust, eus politikerezh. Amañ, war ar maes, e oar an dud tremen heb ar si-se, ha mont, kleiz ha dehoù, da votiñ kasel-ha-kasel, dorn-ha-dorn, goude bezañ bet pesketaet en ur mor a vannac'hoù gwin ruz. Du-mañ ne vez ket politikerezh en ti-kêr, en ostalerioù ne larañ ket.

Da vare « enklask-digor » **Plogoñv**, e oa bet goulennet digant ar c'husul ti-kêr disklêriañ en ur mod fraezh ha splann pere 'oa e soñjoù diwarbenn kement a oa o c'hoarvezoud e-barzh tachenn ar C'hap. Ken trubuilhet e oa an Aotrou Maer gant an aon da vramañ a-dreus, m'en doa eñv, kentañ sitoian ar barres, lakaet e gusulierien da « ragvouezhiañ », ewid gouzoud hag-eñv e talvez ar boan en em zisklêriañ war se. E-mod-se omp deuet a-benn da c'houzoud pessort boued a vage o neptuegezh, ha setu amañ disoc'hoù an mouezherezh, 12 a gusulierien o vezañ bet kemeret perzh ennañ :

- 5 o deus soñjet n'en doa ket ar c'husul ti-kêr da zisklêriañ e santimant ;
- 2 o deus soñjet ar c'hontrel ;
- 5 all zo bet chomet divennos.

Hag a-istribilh douzh moger sal ar c'husul ti-kêr, e talc'h **Giscard** da c'hoarzhin, trec'h ma chom war ar falskredennoù a c'hell a-wechoù kemer gwizioù e spered tud so !

Bez' e c'heller ahendall ober un tamm meneg eus buhez ar barres, ur vuhez kouezet warni ur wall blanedenn 'm eus aon : e **Lokorn**, ez eo d'ar vered e kass hent an amzer-dazont ; er bloaz 1980 ez eus bet en tu all da ugent interamant, pa n'eus bet nemed ur c'hrouadur o tont war an douar. Ur wech dre vare e sav an am-

UR « RADIO FRANKIS » ADARRE !

Herwez ar « Charte culturelle » kenniget d'ar Vretoned gant Giscard d'Estaing, evel ma vez taolet un askorn d'ar c'hi, e oa red roiñ ur plass brassoc'h d'ar brezhoneg ha da sewenadur ar vro er radio hag en tele... E-pelec'h emamp ganti ? Bez' e vez, beb sizhun, pemp eurwezh ha tregont munutenn e brezhoneg er radio ; en tele, e vez un eurwezh hag eizh munutenn warnugent. Hag achu. Skrivet en deus koulskoude rener FR3 « rannvro » Breizh ez ae mad an traoù gant an abadennoù brezhoneg, peogwir e oant bet kresket eus 282% er bloaz-mañ...

Bras eo an troc'h a zo etre ar c'homzoù emveulus distaget gant ar gouarnamant, ha stad an traoù e gwirionez.

E mis Kerzu, ez eo bet en em vodet Kusul Sewenadurel Breizh (ennañ dileuridi eus ar pemp departamant) : petra bennag m'eo dic'halloud ha dinerzh — mes n'eo ket dre e faot —, en deus diviset ar C'husul enorabl-se sevel ur « radio dieub », peogwir, war e veno (ha piw a lâfe ur c'hontrel), n'eo ket fonnus awalc'h an abadennoù a vez skignet gant FR3 e Breizh.

Mard eo dre m'o defe pennoù bras ar C'husul komprenet a-benn ar fin n'eus netra d'ober gant ar « Charte », ez eo an divis-se un dra vad... Mar o deus komprenet e vefe gwelloc'h labourad ni hon hunan, ha kemer fiziañs e pobl Vreizh, gwell-a-se... Gwir eo ez eo bet deuet Gwynfor Evans, un emsaver tæer eus ar Plaid Cymru, d'ober e dro Vreizh ur mis bennag araog bodadeg ar C'husul. Martese en deus an emsaver kembread gwraet un tamm mez bennag d'ar Vretoned ; d'an nebeutañ en deus disklêriet fraezh hag a vouezh uhel an doareoù disleal m'ema ar gouarnamant gall, hag a-gozh, o klask mogañ da vad personelezh Vreizh, dre m' en em ziskouez homañ en ur doare splann dre ar yezh.

Ijin ha faltasi zo e-leizh gant paotred Radio-France... Gouezet o deus sevel meur a « radio dre daol-arnod », evel « radio-Mayenne » pe « Fréquence-Nord ». Med, en desped d'ar « Charte », netra sort-se ewid ar Vretoned. Koulskoude, e Paris, e teuer a-benn da gaoud arc'hant pa vez bolontez da gaoud. Ewid « Radio-Mayenne » ha « Fréquence-Nord » zo bet kavet. Med ober un dra bennag ewid Breizh a oa, moarvad, en tu all da c'halloud Paris. Perag ?

Red eo eta chañch penn d'ar v'azh. Kroget eo Bretoned zo d'henn ober. Savet ez eus bet meur a skol DIWAN. Setu ase an hent mad, hennezh eo an heni a zleomp mont gantañ. Setu ase un doare da dapoud krog, diouzhtu, e-barzh ar stur, ha da gerzhet warzu an emrenerezh. Daoust ha moian zo d'ober kemendall ewid ur radio dieub ? Bez e c'heller huñvreal, huñvreal da gentañ, hag ober goude-se : un dra gäer a vefe sevel ur radio dieub e Jersey (petra lavaro Bro-Saos !), ewid stourmañ a-eneb da c'hovarnamant an Ankoù...

M.T. Laot

ARABAD ANKOUAAD :

BEZ' E C'HELLOMP
KASS « POBL VREIZH »
D'AR SOUDARDED
EWID NETRA :

skrivañ d'ar gelaouenn

SIZHUNWEZH SKOL VREZHONEG

Aoset e vo, gant ar « SKOL VREZHONEG » (Fédération des Oeuvres Laïques) ur staj brezhoneg : eus al lun 9/2 (9e) d'ar gwener 13/2 (17e).

Lec'h : patronaj laik Guérin, Brest.

Piw a c'hell dont : bugale diwar 9 bloaz, krennarded, tud en oad.

Tu a vo da gousked e-barzh salioù na vint ket tonunet ; degass **peb tra**.

Prejoù : e-barzh ostalerioù marc'had mad.

Misoù : 50L (al levrioù ouzhpenn, dirol).

Eurwezhioù labour : 9e - kreisteiz ; 2e-5e.

Roll al labour : ewid ar re a gompren ar pennadig-mañ : eus o brezhoneg d'ar yezh skrivet. Lenn pezhioù-c'hoari gant **P.J. Hélias**.

Kanaouennoù, rimadelloù. Istor ar brezhoneg hag al lennegezh anezañ.

Ewid lakaad e hanw : skrivañ da **A. Lemerrier**, 6, r. Beaumarchais 29200 Brest ; pellg. 44.89.42.

**LENNIT
POBL VREIZH**

zer dremenet a varw da vew, pa lak paotred ar sinema en o soñj dont da Vreizh da aweliñ o fennoù. Gwechoù all e vez gwelet, a-dreus ur rouedad kirri-poliss, juloded a-zoare evel an It. **Giscard**, ar ministr **Soissons**, kusu-lierien an departamant, war-un-dro gant re ar Martinik, o pourmen o c'halite e **Lokorn**, hag o vont war o foues dre straedoù strizh ar vourc'h. Gouzoud a ra an dud vad-se, eveljust, bezañ, war ar memes tro, frikoterien a-fesson ha touristed karget a emskiant ; ral a wech avad e vezont gwelet o soursial eus kudennoù an dud, ha kemer poan d'o diskoulmañ, petra bennag m'ema ase koulskoude pal kentañ ar politikerezh.

Kehid ha ma vo an traoù er stad m'emaint, kehid ha ma vo ken dister an droed hon eus da vevañ en hor bro ha da vevañ mestr war he flañdenn, e vo daw deomp komz fraezh hag a vouezh uhel. Rag, n'eo ket a-ziwar poultrenn ur mirdi an heni e tigloro hon amzer-da-zont, zokén m'eo bet savet ar mirdi-se, ewid ul lodenn vad e **Lokorn** ataw, gant gwenneien toull ur Chart blas ar c'hask-mouezhioù ganti.

Ronan An Henaff

E-KREIS RENKENDADOÙ KERMARIO E KARNAG

50 Artisan eus Breizh o tiskouez o labourioù bemdez eus 10e mitin da 10e nos

Podoù - Gwiaderezh - Ler - Goulaouennoù - Mein-beneres
Houarn govelet - Liwadurioù - Seiz - Akwarellennoù
Brawigoù - Gwer neudennet - Kisellerezh - Krec'hin

Brest : ur c'hevredad tapet ar sifern gantañ

Pa 'z eo bet en em voñdet Burew Politikel an UDB e mis Kerzu, en deus diviset divodañ ewid ur mare kevredad Brest, ennañ an isili eus Brest hag ar parresioù tro-dro.

Bez ez eo an divodañ-se un dra dibar, eveljust, mes abaoe un nebeud misioù e oa un tammig reus e-diabarzh ar c'hevredad-se : meur a gellig e oa morgousket an isili anehe ; e-diabarzh mekanik kass-war-raog ar c'hevredad e oa laosk an traou iwe ; unan bennag eus isili ar c'hevredad en doa roet e ziles.

An tamm bec'h en em gavet e-diabarzh kevredad Brest, n'heller ket nac'h ne vefe ket deuet diwar disunvaniezh en tu kleiz gall er Frâns, hag e Brest endeeun ez eus bet iwe bec'h en ti-kêr da vare Pask 1980. Kudennoù personel iwe a zeuas war al leurenn-diabarzh, hag e lec'h bezañ dis-koulmet aes kêr, ez int bet gwashaet diwar an awel foll a c'hwezhe en diavaes.

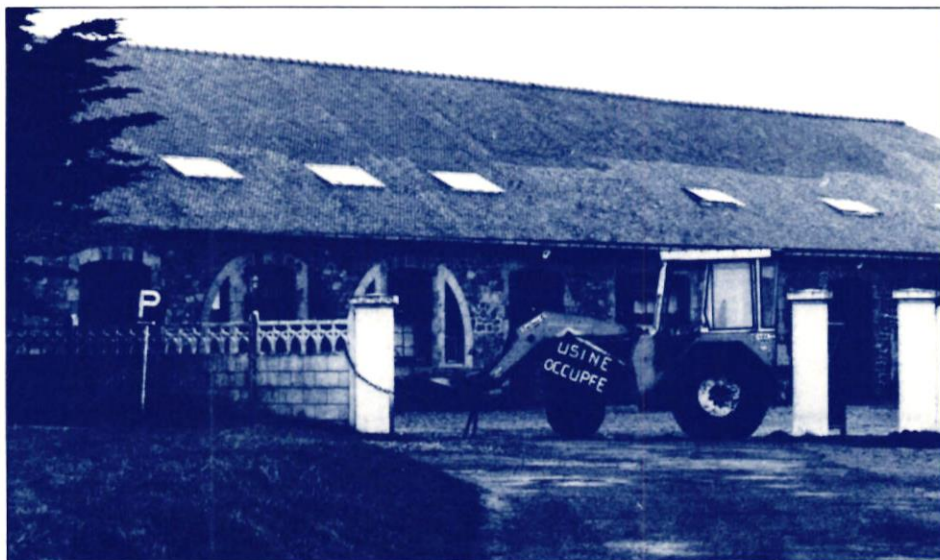
Ar Burew Politikel, goude bezañ en em sonjet, ne c'helle ket gouzhañ e chomje pelloc'h an traou er stad m'edont ; ne oa ket possibl tewel pelloc'h war stad labourerien Bro-Vrest, ur stad rust meurbed ewito, peogwir emae o serriñ staliou-labour e-leizh, o lakaad gwashoc'h c'hoazh an traou e Brest dre ma pouese ponneroc'h ar yew kolonial. Ne oa ket possibl d'ur c'hevredad chom en e sav netra ewid e grignerezh diabarzh ; gwelloc'h divodañ, ha delc'her da chom gant an daoulagad paret war labourerien ar vro.

Divodet ar c'hevredad, e c'hell an emsaverien stagañ ganti en-dro, ha da gentañ oll, en em lakaad da soursial eus diaesteroù labourerien Vrest, karter-ha-karter, stal-labour-ha-stal-labour, parres-ha-parres, ewid enebñ gwelloc'h douzh politikerezh daonet **Giscard**.

E mis Genveur, en deus ar Burew Politikel, **a-unvouezh**, advotet a-du gant e zivisoù mis Kerzu, ha gant reteradurioù Kendalc'h diwezañ an UDB : setu ase an hent mad ma tle oll isili an UDB mont gantañ. Yac'h ha kaloneg ez eo hag e chom an UDB ; n'eo ket dre ma vez gwelet unan bennag eus re an UDB o c'hwezhañ e fri eo e c'heller en em lakaad da ganañ al **Libera** gant an UDB hag he c'hass d'ar vered.

Michel François

(Ebrer Burew Politikel an UDB, e karg eus aferioù-diabarzh ar strollad).

SON ALUM PENN-LANN

Diouzh an douar pe diouzh ar mor eo e tenne an dud o bewañs. Hiziw an deiz avad, ema toud ar menajoù bihan o vont d'an traoñ. Oc'h ober o zalaroù emaint, daoust d'an alusenn dister a vez profet dez e gant Roue Frans. Ema ar besketerien vihan, aet heug gant ar mareoù du, o vevañ disterig awalc'h.

Bez e oa un dra, hag ez eus c'hoazh anezhañ, hag en dije bet gelllet reiñ un tamm nerzh d'hon bro, ar bezhin an heni eo. Kavet e vez ar geotenn-vor-se a-leizh war hon aochoù, bezhin-torr, bezhin troc'h, bezhin-tonn, bezhin sec'h. Goloet hon reier gante. N'eus nemed diw labouradeg koulskoude oc'h ober wardro ar goumon-se en Breizh-Isel. Unan zo en **Lannilis**, eben en **Pleuvian**. Heni **Bleuvian**, siwazh, zo un troad ganti barzh an toull, hag egile war ar bord.

Wardro ar bloawezh 1925 eo bet savet an usin-se. Iod, dreistoll an heni eo a vese gwaet d'ar c'houlz-se. Dastumet 'vese ar bezhin gant an dorn hag ar falz da gentañ, ha gant bagoù goude. Gwaet 'vese evelse, temz, lousoù, « alginat »...

Un hanter bennak da dud a oa c'hoazh o labourad e labouradeg

Pleuvian, beteg fin ar bloaz tremenet, med ar c'houignaoua bet roet dez e gant renerien Baris (veljust) zo deut da vezañ ur gwall nec'hamant ewid labourerien ar gourenes.

Kaos zo bremañ e vefe serret ar stal e Mezheven, ha laret zo bet dija da darn eus an implijidi chom er gêr. N'houl ket renerien ar SCCA labourad diwar o c'holl, sañset. A-herwez, ar mekanikoù a zo arru skuizh, ha re diwezañ eo da sevel an traou a-newez.

Petra zo kaos o deus gortoset kehidall a-benn lâred an dra-se, hag heb ober mann ebed da dressañ an traou. Petra zo bet gwaet gant ar gounid bet tennet a-hed ar bloawezhioù ? N'eo ket bet implijet war an dachenn, se zo sklaer, er-maes ar vro ne lâran ket.

Bras eo ezommoù ar Frans ewid pezh a sell ar bezhin, hag e vez red importiñ 90% eus ar pezh a vez implijet. Mallarje bras Paris, paotr e gof yod a lâd deomp koulskoude penaos e ranker digreskiñ ar pezh a brener er maes eus ar vro. Deus piw a vez gwaet goap ?

Ne oa ket stank dija al labour 'kosteiz **Pleuvian**, treutoc'h c'hoazh vo ar soubenn ewid heniennou, ha n'eo ket hepkén an dud a labour e barzh an usin a dleo damantiñ, med iwe toud ar re all a ra wardro an afer, ar vezhinerien surtoud, ha tud all er c'hontre.

Pa vo sonet alum gant ar siren, daoust hag-eñv e teuo oll dud ar barres da reiñ skoaz da baotred ha merc'hed usin Penn-Lann ?

Daniel Giraudon

AR BED KELTIEK

2, str. ar Roue Gralon
KEMPER

*Embannadurioù ha levrioù breizheg
Pladennoù hag artiselezh kelteg
Gweltras ar Fur
Tél. 95.42.82*

AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù, pennadoù a beb sort ha keleier
80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon
komanant : 50 L - Studierien : 35 L
Teñzorer-merour : P. Le Bihan - 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-SERVAN 35400 ST-MALO - CCP 5349-06 PARIS

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier,
bodet ennañ skolærierion ha kelennerion Vreizh a-du gant ur
skol vreizheg ha laik gwirion

Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !
(40L ewid 4 niv.)

AR FALZ, Str. Kan-Ar-Gwez - 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

D'ar yaou 8 a vis Genveur diwezhañ eo bet c'hoariet, e Pales ar Arzoù hag ar C'hultur (PAC), e Brest, NOMENOE-OE !, pezh-c'hoari brudet ar skrivagner brezhoneg Jakes Riou. Gant Strollad ar Vro Bagan eo bet c'hoariet ar pezh-se, e Brest, ur gêr gall a-grenn ar melestradur hag ar frammadur anezi, med breizheg, ha brezhoneg zoken, he c'halon, hec'h ene hag, al luskadoù o tont diouto... Ne oa ket tre leun-kouch sal vras ar PAC, med wardro 800 a dud a oa enni memestra, ar pezh a zo un dra bennag, pa soñjer ne vez a-wechoù nemed 20 pe 30 a dud o tont, er sal-se endeeun, da arwestiñ ouzh pezhioù-c'hoari galleg zo. 800 a dud, se zo kàer meurbed, hag ez eo red lavared e oa en o zoues Brestis na ouient ket kalz a vrezhoneg, med deuet e oant memestra, abalamour da Jakes Riou, abalamour d'ar brezhoneg, abalamour da Strollad ar Vro Bagan, abalamour da Vreizh...

Red eo, beteg m'emaomp gant an digoroù, adlavared pegen heuet eo bet Brestis o klewed en doa melestradur ar PAC gwraet e seizh gwellañ ewid pellaad Strollad ar Vro Bagan diouzh an templ santel eus ar c'hultur m'eo ar PAC. Eus ar c'hultur galleg, moarvad. Rag red eo bet d'hor Paganis feurmiñ ar sal d'ar pris ker, evel ma ne vefe bet anezo nemed ur vandennad termaji didalvoud... Gwelloc'h degemer a vez gwraet d'an « tournées Baret », 'm eus aon. Ha piw en ti-kêr zo e karg eus ar PAC, e-toues an adjoented, ma n'eo ket unan eus ar PS ? Kàer zo ober, gall eo ar PS hag e chomo, ha n'eo ket abalamour ez eus un ostaj pe zaou (daoust hag ez eus daou ?) eus ar c'hultur brezhoneg en o zoues, hag er memes kusul ti-kêr, eo e teu ar PS-se e Breizh da vezañ breizhad a galon hag a efed...

Ahanta, aet eo Strollad ar Vro Bagan hebiou d'an oll skoilhoù, paet en deus ar pris merket, karget en deus sal vras ar PAC, ha roet en deus d'an arwesterien plijadur ha fromadur a-beb-eil, hag a-wechoù war ar memes tro. Un dewezh bras ewid ar brezhoneg. Hag ewid Breizh.

Jakes Riou : e vuhez

En ur choas Nomenoe-oe, n'en deus ket choaset Strollad ar Vro Bagan nag ur pezh aes da c'hoari nag unan aes da vezañ komprenet ragtal... Berzh en deus gwraet koulskoude, hag ez eo red roiñ gourc'hemennoù dezañ heb marc'hata : un taol-kàer eo bet an abadenn, n'eus ket da dortañ.

Ur ger bennag da lennerien POBL VREIZH diwarbenn Jakes Riou. D'an deiz 1^{añ} a vis Mae 1899 e teuas J. Riou war an douar, e parres Lotei, damdost da Gastellin... En amzer-se e

NOMENOE

oa Breizh ur vro katolik meurbed. Savet e voe Jakes bihan herwez reolennoù al lesenn gristen. Zoken ar Vretoned yaouank na vesent ket kaset d'ur skol gristen dre ma oa heni ebed en o farres, e vese gwraet katekis dezo, hag e vesent, ar baotred, aliet da vont da veleg, ma oant krennarded hag a zeske mad, ha ma vesent, war ar memes tro, devod ha douget da draou ar relijion hag an ilis. Setu, ar pezh a oa d'en em gavoud en em gavas : ur beleg eus ur Gompagnunezh relijiused (heni ar « C'halonou Sakr », hanwet « Picpus ») a zeuas beteg Lotei ; goulenn a reas digant ar person pe ar c'hure hag-eñv e oa er barres krennarded c'hoant dezo mont da veleg, ha setu Jakes Riou o vont e-mod-se da heul an Tad Eujen Sambille. Med mont da heul hennezh a oa mont kalz pelloc'h eged Kemper ! Rag, abaoe al lesennoù savet gant Combes e penn kentañ ar c'hantved, ken e-keñver an disparti etre an ilisoù hag ar Stad, ken e-keñver ar Urzhioù relijiused, o doa ar re-mañ kavet gwelloc'h, kentoc'h eged plegañ d'al lesenn diwarbenn ar c'hevredigezhioù (1901), en em denañ er-maes eus douaroù ur Republik ken di-zoue ha ken fallagr ! Kloerdi bihan an Urzh, hag a oa beteghenn e Sarzhaw (Bro-Wened), a gavas bod en tu all d'ar Pirineoù, en tu all d'ar stêr Bidassoa kentoc'h, e Fuenterrabia, pe Ondarribia en euskareg, rag en Euskadi ar C'hreistez ema ar gêr-se, tre war harzoù ar Frañs, paravis da Hendaia. Di tre e rankas Jakes Riou mont, da heul an Tad Sambille, war-

un-dro gant meur ha meur a Vreton all... Achu gantañ e studioù eil derez, ez eas Jakes Riou da v/Miranda de Ebro, ma oa eno ti-arnod (« noviciat ») an Urzh. Ha burzhud ! Tad-Mestr an danvez-learned, Wilfrid Müller, en doa lakaet en e benn e vije un dra vad, ewid an danvez beleien a oa eno en e garg, addeskiñ pe beureskiñ yezh o frowisoù ma oant bet ganet enno, dezo da c'helloud, diwezatoc'h, prezeg ar relijion gatolik d'o c'henvrois... Med ar pezh a c'hoarvezas eo en em dommas spontus Jakes Riou ouzh ar brezhoneg (evel Youenn Drezen ha Jakes Kerrien, hag a oa aet int-i iwe da heul ar memes Tad Sambille). Ha pa reas e soñj en em denañ, dre ma ne gave ket dezañ e oa galwet da vont da veleg, en doa Jakes Riou kavet ur relijion all, heni ar brezhoneg, ma wewo ewitañ, koulz lavaret, hivisiken.

Med ne oa ket ar brezhoneg ur yezh da reiñ ur vicher d'un den. Deuet endro da Vreizh, e voe Riou, epad pell, Jakes ar vil vicher... A-benn ar fin e kavas fred e-barzh ar vicher kasetenner, er c'h « Courrier du Finistère » da gentañ, ha goude en « Ouest-journal »... Skrivañ a reas e brezhoneg, hag embann : Lizer an hini maro, Troiou kamm Alanig al Louarn, An Ti Satanazet, Geotenn ar Werc'hez, barzhonegoù, ha neuse pezhioù-c'hoari : An Dogan, Gorsedd digor ha Nomenoe-oe !

Tapoud a reas Jakes Riou ur gwall gleñved, ur c'hleñved hag en doa dija a-benn neuse kaset Bretoned e-leizh d'ar bed all : an droug-skevent...

Moulet ez eus bet eus al levr-mañ,
da veza lakaet er c'hemwerz :

- 15 skouerenn war baper "Holland"
niverennet eus 1 da 15.
- 50 skouerenn war "pur lil Lafuma"
niverennet eus 16 da 65.
- 250 skouerenn war "Allax-Navarre"
niverennet eus 66 da 315.

Moulet ez eus bet ouspenn :

- 7 skouerenn war "Holland"
niverennet eus A da G.
- 20 skouerenn war "Allax-Navarre"
hep niveradur,
ha n'int ket da veza gwerzet.

Skouerenn niv. 287*

Merwel a reas e Kastell-Brien d'ar 14
a vis Genveur 1937, en e eizhved vloaz
ha tregont...

Nomenoe-oe !

D'an 20 a vis Gouere 1935, e
Douarnenes (bro e bried), e lakeas
Jakes Riou ar pik diwezañ d'e bezh-
c'hoari Nomenoe-oe ! A-benn neuse e
oa dija an Ankoù oc'h ober war e
dro : bloaz hanter goude, eh achue
Jakes Riou e dreus war an tamm
dour-mañ. Gant e vignon bras
Youenn Drezen e voe embannet ar
pezh, e stumm ul levr kàer meurbed,
tresset ar skeudennoù anezañ gant an
arzour brestad P. Peron (darn eus ar
skeudennoù-se a vo kavet amañ da
vont da heul ar pennad), ha lakaet da
zont er maes eus ar wask a-drugarez
d'ar gevredigezh Skrid ha Skeudenn,
e 1941. Siwazh ! ne reas ket vad an
diw lizherenn-dal eus an hanw-mañ :
SS, a vez gwelet war bajenn-dal ha
war gein al levr. Arabad ankouaad e
oa ar bresel oc'h ober e reus d'ar
mare-se, hag an Alamanted oc'h ober
o mistri hag o fabored e Breizh evel
en ul lodenn gäer eus ar Frañs. Ouzh-
penn kement-se, an diw lizherenn
SS-se a oa bet tresset en ur mod ma

tegasset da soñj eus SS-ed all : ma oa
di-zañjer SS al levr, ar re-mañ ne oant
ket. Ur fasi psikologel, sur.

Un tamm eus Nomenoe-oe ! — an
trede arwest — a oa bet embannet
kent, e 1930, war niverenn 21
Gwalarn (pp. 21-37). Warlerc'h ar
voulladenn SS, e teuas unan all, bet
gwraet gant SAV, Kêr Vreizh, e
Paris...

Achu ar bresel, e teuas war e lerc'h
ur gwaskerezh rust a-eneb da gement
tra breizheg ha brezhoneg (war
zigarez e oa aet un dornad Bretoned
a-du gant an Nazied — moarvad e oa
kollet o skiant vad ganto, a-benn en
em lakaad en un emzalc'h ken euzhus
—, ha lod all chomet klouar ouzh ar
Resistañs)... Tremen a reas an amzer,
hag e teuas an distan, tapet o doa
memestra beb a gorfad aon an oll
Vretoned a-du gant Breizh hag ar
brezhoneg, zoken ma ne oa netra da
rebech dezo, zoken ma oant chomet
leal d'ar Frañs, zoken ma oant aet,
abred pe ziwezd, e-barzh ar Resis-
tañs. Rag divusul e oa bet ar gwaske-
rezh hag an heskinerezh ha ne c'hel-
ler, war zigarez ebed, roiñ an absol-
venn d'ar re a gassas da benn o
labour distruj. Rag, ar pezh a felle
d'ar Jakobined, red an istor ganto
ewid ur prantad, 'oa dibennañ ur
wech ewid mad an « emsav » breizheg
ha brezhoneg... Lod neuse a gavas
mad en em reutaad en un emzalc'h
broadelour rik. Lod all, finnoc'h
martese, pe nebeutoc'h kaloneg, a
reas van da blegañ hag a glaskas ten-
nañ ur mad bennag eus spered franki-
sour ar Resistañs, a oa d'ar c'houlz-se
en e varr. E-toues ar re gentañ e
c'heller lakaad, heb arvar, Roparz
Hemon (1900-1978), hag a gemeras, e
1947, hent an harlu : e Dulenn eo e
reas e zemeurañs, ha war zouar
Iwerzhon eo e tremenas an eil lodenn

eus e vuhez ; e douar Breizh avad ema
e relegoù. E-toues an eil rummad e
tlee lakaad Armand Keravel, bew
c'hoazh, a-drugarez Doue (!), ha
yac'h-pesk : ar mestr-skol-mañ, hag a
zo ennañ danvez ur ministr, heb
ministrezeh ebed avad, a boagnas
stard, diouzhtu goude ar bresel, ewid
saveteiñ ar brezhoneg ha kement a ya
d'ober personelezh Vreizh, diouzh ar
rewin ha diouzh ar peurzistruj. Ad-
sevel a reas Ar Falz, un emsav
skolærien ha kelennerien a-berzh
Stad, hag ar gelaouenn anezañ. War
homañ endeeun e voe embannet,
tamm-ha-tamm, arwest-hag-arwest,
Nomenoe-oe !, etre 1964 ha 1967. A-
benn ar fin neuse e voe adembannet
ar pezh-c'hoari en e bezh war ar
gelaouenn Brud ar Yez hag ar Vro, e
1970 (niv. 35-36), ha staget outañ e
kaver ur varnadenn — 12 pajennad
stank — bet skrivet e Leningrad gant
P.J. Helias etre an 18 hag ar 24 a vis
Gouere 1970...

Komanantit da gelaouenn
c'halleg an UDB

Le Peuple Breton (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREŠT-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Boutin : 50 L (1)
Skoaz : 70 L (1)
Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant
dre chekenn-bost (1)
dre vandat-lizher (1)
dre chekenn-vank (1)
CCP RENNES 2365-76

Abadenn ar PAC

War an ton bras eo bet c'hoariet ar pezh gant Strollad ar Vro Bagan : kaniri, sonerezh, al leurenn e peb lec'h, ar gouleier, ar c'hinkladurioù, an abadenn kan ha sonerezh gant ar strollad Gwalarn araog ar pezh e hunan, kenobererezh Kevrenn Sant-Mark e-diabarzh ar pezh, c'hoari dispar paotred ha merc'hed Strollad ar Vro Bagan, arsa, mad-käer eo bet peb tra.

Bremañ avad n'ouson ket hag-eñv eo bet komprenet mad gant an oll oberenn veur Jakes Riou en e fezh. Ha ne gomzan amañ nemed eus ar re a oar brezhoneg. Rag bez ez eo Nomenoe-oe ! ur pezh diaesig da intent ragtal gant neb piw bennag a vefe di-zesk krenn war al lennegezh vrezhoneg, war istor Breizh, war istor an « emsav »... Kavet e vez e-barzh Nomenoe-oe ! damvenegoù a beb sort, en tu all d'ar garantez vras (a weler ennañ splann) en deus bet maget Jakes Riou a-hed ar wech ewid an dud paour ha dister. Ewid e vro iwe, a-dra-sur, mes pas kement-se ewid « paotred an emsav », nag ewid ficherien an istor eus e amzer. Santoud a raer, en ur lenn Nomenoe-oe !, n'eo ket heñvel ewid Jakes Riou ar garantez-vro hag ar vroadelouriezh. Hag eñv gwiriennet don en e vro hag en e yezh, e c'hoarzh laouen Jakes Riou d'ar bed a-bezh, d'ar grouadelezh a-bezh. Un ene fransiskan a oa ennañ un tamm : pegen dudius kor al lapoussed en arwest VII ! (Ha pegen käer eo bet c'hoariet ha kanet an arwest-se gant ar Strollad !). Meur ha meur a wech e vefe red lenn Nomenoe-oe !, araog mont da arwestiñ outañ en teatr, hag ur wech deuet d'ar ger... Mad en deus gwraet eta

renerien Strollad ar Vro Bagan ingalañ etre an dud a oa e sal vras ar PAC ur program eus ar pezh, ennañ ur vrastaolenn eus Nomenoe-oe ! Anes d'ar program-se, ne vefe ket bet aes d'un arwester nann-lenneg e brezhoneg heuliañ mad neudenn an istor. Petra bennag m'eo laosk an neudenn-se e gwirionez. Plijadur en defe bet memestra, gwir eo, rag gant o c'hoari e teu a-benn ar Baganis-mañ da lakaad n'eus forzh piw ha da c'hoarzhin leizh e gof ha da vezañ fromet e don e galon, a-beb-eil, hag a-wechoù war ar memes tro. Goulc'han Kervella, da skwer, n'ouson ket re vad eus pelec'h eo diwanet, pa weler e zoare c'hoari, meurdeus, goaper, farser ha dirollet war-un-dro. Ur sigoter, ur sorser, ur furlukin, ur c'haner, ur beleg, ur strobinneller, un achantour, kement perzh mad a vez kavet gant ar re-mañ a zo gantañ iwe. Seizhved marzhenn ar bed-oll, ha medissin ouzhpenn (ha dreistoll !). Ma oar lakaad e glañvourien da c'hoarzhin ha da gaoud plijadur evel m'en deus gwraet en deiz all er PAC, sur e teu buan ar pare dezo. Hag e brezhoneg neuse, heb tamm mezhebed, heb tamm argaderezh ebed. Hag ur mouse'hoarzh laouen gantañ dalc'hmad, ha n'eo ket un hanter heni c'hoazh ! Ken e oa entanet gantañ ar saliad en he fezh...

Ur vicher diaes eo ar vicher skridvannouriezh... Ma roer mel gant al loa vras, e vo lâret ez eur untueg. Ma vez roet un tamm triñchin, e vo lâret ez eur ur c'hozh pismiger strizh e reor. Ahanta ! Lâred a rin peheni eo bet ma, santimant-me. Din-me en deus plijet Nomenoe-oe ! Pa kement koulskoude ha Buhez Mikael an Nobletz, hag e oan aet da solded outañ, un noswezh, e-kichen chapel Sant-Yann, e Plougastell, e penn kentañ mis Gouhere 1979... Petra zo kaos ? Martese ez eo Buhez Mikael... aessoc'h da gompren, gwirizennet m'eo muioc'h e-barzh ar c'hudennoù a-vremañ... Nomenoe-oe ! n'eo ket ur pezh gwall aes da intent ragtal. Ne oan ket ewid mired a soñjal e oa, e sal vras ar PAC, e-leizh a vrezhonegerien na ouient netra diwarbenn Nevenoe, Konwoion na diwarbenn Charles ar Moal nag embann Ballon e 845. Daoust ha komprenet o deus ster ar pezh — hag ez eus meur a ster e gwirionez —, en tu all d'ar c'hoarzhadennoù ha d'ar fromadennoù a lakae anezo da chom heb kaoud hir o amzer ? N'on ket ewid lâred. Da'm santimant, mad 'vefe bremañ d'an oll re o deus bet gwelet Nomenoe-oe ! lenn hag adlenn ar pezh : unan da vezañ lennet aketus eo ; diwar al lennadenn-se e vo soutilloc'h c'hoazh ar blijadur ha donnoc'h ar fromadenn...

F. MORVANNOU

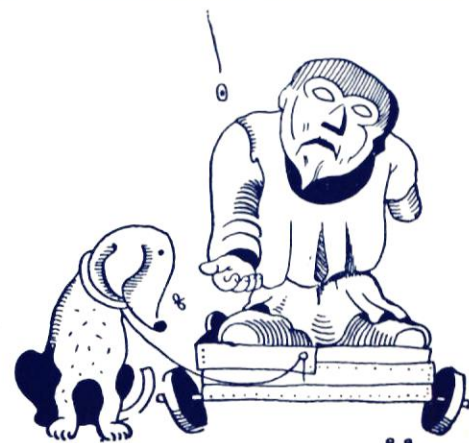
Embannet eo, ur wech ouzhpenn, gant **Emgleo Breiz** pennoberenn **Jakes Riou, Geotenn ar Werc'hes**, ha kaset ez eus bet da b/POBL VREIZH ur skwerenn anezi gant **Emgleo Breiz**.

Kaos zo ahendall eus **Jakes Riou** war an niverenn-mañ eus POBL VREIZH, peogwir ez eus ur rentañ-kont eus an abadenn **Nomenoe-oe!**, ar pezh-c'hoari brezhoneg bet c'hoariet er PAC, e Brest, d'an 8 a vis Genveur.

Ouzhpenn **Geotenn ar Werc'hes** avad a vo kavet el levr 160 p. newez moulet war atis **Emgleo Breiz**. Darn eus **barzhonegoù Jakes Riou** zo ennañ iwe, hag un nebeud skridoù all e komz-plaen, gant **Jakes Riou** adarre. Ur studiadenenn « **Seiz melezhour Jakes Riou** », gant **P.J. Helias** a gaver c'hoazh, ha neuse : « **Eun daolenn verr euz buhez hag oberou Jakes Riou diwar testeni Youenn Drezen** » : n'eo ket sinet ; hag ewid achuiñ, ur roll eus oberennoù **Jakes Riou** bet embannet beteghenn.

Geotenn ar Werc'hes n'eo, e gwirionez, nemed titl an danevell verr gentañ eus ur strobad danevelloù bet roet dezo oll titl an heni gentañ... War ar gelaouenn **Gwalarn** eo e voe embannet ewid ar wech kentañ an danevell gentañ **Geotenn ar Werc'hes**, war-un-dro gant an eil : **Ur barrawel**, e 1928 eta ; e 1929, e teuas **Yun, Mona**, ha **Gouel ar Sakramant** ; hag e 1934, **Ar run-heol, Anna Tregidi, Ar goulenn**. E 1938, dalc'hmad war **Gwalarn**, e voe tro **Lann, embanner al ludu** : Homañ ne oa ket e-diabarzh an dastumadenn « **Geotenn ar Werc'hes** » bet embannet, e 1934, gant an « ti-embann » hanwet « **Skrid ha Skeudenn** » hag a oa renet gant **Youenn Drezen** ; ne oa en dastumadenn-se nemed seizh danevell e gwirionez, tra ma 'z eus eizh koulskoude (memes heb kontañ **Lann, embanner al ludu**), e-barzh ar pezh a vez gwraet anezañ **Geotenn ar Werc'hes**.

E 1957 e voe embannet gant **Emgleo Breiz**, « aotreet gant an Itron Riou », **Geotenn ar Werc'hes**.

Lan, embanner al ludu : homañ eo endeeun an embannadur — kresket a galz — a weler adembannet hiziw.

Er memes bloawezh 1957 (« abondance de biens ne nuit pas »), e voe embannet gant **Al Liamm : Geotenn ar Werc'hez ha danevelloù all.**

Prisius eo eveljust embannadur newez **Emgleo Breiz**, dre ma kaver enni, en tu all da **Geotenn ar Werc'hes**, meur a skrid, ken barzhonegoù, ken pezhioù e komz-plaen, eus **Jakes Riou** hag a oa strewet un tamm e peb lec'h ha diaes da gaoud. Gourc'hemenoù da **Emgleo Breiz** eta.

Siwazh ! N'eus netra peurvad er bed-mañ. Forzh pegen prisius eo embannadur **Emgleo Breiz**, ez eus ur si bennag ennañ. En e skrid « **Eun daolenn verr euz buhez hag oberoù Jakez Riou diwar testeni Youenn Drezen** », e kred skrivagnour dianav ar pennad en testeni-se. Un testeni hag a zo bet divarc'het ewid darn gant un den, un test all, hag a zo bet eñv iwe kensko-liad da **Youenn Drezen** ha da **Jakes Riou : Jakes Kerrien** an heni eo. Eus « **An tri a gavas o Breizh e Spagn** », n'eus nemed **Jakes Kerrien** a gement hag a zo bew c'hoazh. En ur pennad bet moulet war **Skol Vreizh** (niv. 40-41, Genveur-Mezheven 1975, pp. 35-36) (1), dindan an titl « **An tri a gavas o Breizh e Spagn** » endeeun, e skriv **Jakes Kerrien** kement-mañ : « N'eo ket ur romant a skrivan, ur bajenn istor eo diwarbenn Youenn DREZEN ha Jakes RIOU. Re alies 'm eus klewet displegañ an traou en un doare diwir. DREZEN eo, mechañs, zo pennabeg. En e oberenn : **E koun Jakez Riou** (2), aoset goude marw hemañ, e tanevellas penaos RIOU hag eñv ha me a deuas da gavoud Breizh e Ondarribia, en tu all d'ar Bidassoa, e 1915-1916. Diouzh ma lavar, e tihunas neuse hor spered keltieg hag e krogjomp da enebiñ stard ouzh al leweson c'hall ha latin.

« Penaos e vije gwir ? Ne ouiemp netra a Geltia nag a geltezh, netra koulz lavaret eus Breizh. Ahendall ni 'gare kement lennegezh a studiemp, galleg, latin, spagneg, saosneg. Ne oa ennomp stourm ebed ouzh e leweson nag ar menoz zokén eus se.

« Un toullad Breizhiselis e oamp, e-toues kamaraded a Vreizh-Uhel, a Okitania pe Euskadi. Ne vese gwraet nemed gant galleg, na petra 'ta (Notenn 1 : Ur ral a oa klewed ur ger brezhoneg. Un draig bennag a ziskoueze ur wech an amzer e oa ataw bew hor brzhoneg. Pa vese hanw eus Brantôme — distaget Brantomme — e c'hoarzhe Penn-ar-Bedis leizh o genoù).

« DREZEN a lavar en deus bet (ar BARZHAS BREIZH) etre e zaouarn hag eh adskrivas unan eus e varbrezhonegoù kozh. Ne gredan ket e zislavared, daoust d'ar c'hoant bras eus. Med ker buan all hor bije adskrivet ur barzhoneg spagneg kavet braw ganeomp. D'ar mare ma skrive DREZEN **E koun Jakez Riou**, en doa e « gael-lenn » a vroadeler. E Ondarribia ne oa ket c'hoazh, anad eo, ar roudenn gentañ anezi.

« War e veno, e poaniemp hon tri helibini war ar brezhoneg. Un huñvre gwraet gant Youenn Vras ! Heni ahanomp ne roe d'hor yezh an disterañ kornig en e spered. N'hor boa na levr na kelaouenn brezhoneg. N'hon eus eskemmet morse DREZEN ha me, na RIOU na me, ur ger brezhoneg, na komzet eus hor yezh, e galleg pe vrezhoneg, e-kehid 'ma 'z omp bet e Ondarribia.

« Penaos en deus gellet DREZEN

dibunañ seurt sorc'henoù ? Daou vloaz warnugent a oa abaoe ar fedoù. Ha piw n'her goar, an eñvor a gem-penn an degouezioù pell, heb gouzoud dezi. Med ouzhpenn e tle bezañ amañ. Luc'hskeudenner e oa bet Youenn ur pennad hag e ouie e kar an dud ma ve « eilaoset » o skeudenn. Mechañs en deus bet c'hoant kempenn iwe e zremm-eñv ewid an diskennidi. Hed ar wech e voe troet da gærraad an daolenn, dre fougasserezh : henn an-zav a ra pemp gwech e lodenn gentañ **Skol-louarn Veig Trebern**. En taol-mañ en doa c'hoant moarvad diskouez d'e geneiled en doa stourmet a-vihan ewid Breizh hag e oa e-se ur broadeler kozh. Ur vojenn n'eo ken « siwazh »...

Test ewid test, e tleomp ni iwe degemer testeni **Jakes Kerrien** : mad e vefe lenn penn-da-benn ar pennad m'eo tennet diwarnañ an arroudenn-mañ. Mad e vefe iwe da neb piw bennag e teu c'hoant dezañ sevel « un daolenn, hir pe verr, eus buhez hag oberoù » n'eus forzh pessorit skrivagner, dastum pizh an oll destenioù, ha n'eo ket lakaad an istor da chom a-sav e 1938 (2)...

F. MORVANNOU

(1) En e roll ar pennadoù brezhoneg bet moulet e 1975 (dast. **Studi**), en deus gwraet **F. Broudic** ur fasi (errare humanum est) : lakaet eo pennad **J. Kerrien** war gont « Skol Vreizh n° 43, oct. déc. 1975, pp. 35-36 ». Red eo reizhañ : n'eus nemed 20 p. en niv. 43-se ; lavaromp mad eta : n° 40-41, janv.-juin 1975, pp. 35-36). Diwarbenn **Sizhun ar Breur Arturo**, gant **Youenn Drezen**, gweled iwe **Skol Vreizh**, niv. 31, Genveur-Meurzh 1973, pp. 13-16).

(2) **E koun Jakez Riou**, bet savet gant **Youenn Drezen** e mis Gouere 1937 (c'hwec'h mis goude marw **Jakes Riou**), zo bet embannet war niv. 110-111 **Gwalarn** (Genver-C'hwevrer 1938).

RADIO - U.D.B.
Tel. (16.98) 80.18.47

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

UDB

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

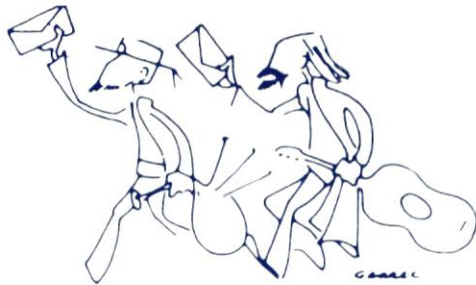
Goulenn a ran monet e-barzh Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304 - 29273 BREST-CEDEX

LIZHEROÙ

Kenvrois ker,

Bloawezh mad a souhetan a greis kalon da b/POBL VREIZH, d'ar rener anezi, ha d'ar skipailh a boagn gantañ d'he lakaad da zont er-maes. Ur rebech bihan a rin deoc'h, ewid ma c'hellfet gwellaad ar gasetenn : tressadennoù farsus, o tennañ d'ar vuhez pemdezieg, pe d'an darvoudoù a c'hoarvez 'barzh ar vro, a ra diouwer enni, a gav din.

Ronan an Henaff, Lokorn

Ur rebech pe ur goulenn ? Sur eo e vank tressadennoù e-barzh POBL VREIZH, med piw zo kaos ma 'z eo chomet kousket ar re a gasse, gwech ha gwech all, traou 'sort-se d'ar gelaouenn ?

Ar re a ra wardro POBL VREIZH n'int ket tud war o leve, na kennebeud tud paeet ewid lakaad ar gelaouenn da zont er-maes. Ur vicher o deus, braw c'hoazh pa ne gemer ket homañ eizh eurwezh ha daou-ugent eus o sizhunvezh. Aes eo rebech, diaessoc'h ober. Setu, ma 'z eus, e Lokorn, tresserien prest da roiñ sikour da b/POBL VREIZH ha da lakaad anezi da vezañ brawoc'h ha plijussoc'h, ra gassint o oberennoù da b/POBL VREIZH.

Trugarez d'hor lenner, komananter ha kenlabourer eus Lokorn ewid e reketoù a vloawezh mad : souhetiñ ra skipailh POBL VREIZH kemendall dezañ ha d'e familh.

POBL VREIZH

Kenvrois ker,

Niverenn Du-Kerzu POBL VREIZH 'm eus lennet, hag ez eus enni meur a dra vad, dreistoll ar pen-nad hanwet **Diwarbenn kleiz ha Breizh**. Plijadur 'm eus bet o lenn anezañ, hag al lugan « kleiz ha Breizh » zo unan mad. Me 'blij din lenn POBL VREIZH, peogwir ez eo skrivet e brezhoneg, hag iwe a-zivoud ar spered.

Pegoulz e teuo ar strollad UDB ur strollad broadel, distaget diouzh ar strolladoù gall ?... Biken ne vo ad-savet hor gwirioù broadel gant tud Bro-C'hall. Ur strollad broadel hebken, hag eus an tu kleiz eveljust, a denno hor pobl diouzh krabanoù ar gevalaouriezh hag an trevadennelc'h c'hall.

Mont a ran da zisklêriañ deoc'h va mennosioù, hogen n'on ket gwall varreg war ar yezh.

Ned a ket ur bobl war gil, warzu an da-zont eo troet va selloù. Tremened ur vroad eo heni Breizh, un tremened milvedel ganet diwar darvoudoù estren da istor Bro-C'hall. En ur studial hon istor broadel, ne c'hell den nac'h hon eus ur vroadelezh, evel m'henn intenter hiziw, herwez an termenadurioù arnewez. Bez ez eus eus pobl Vreizh, dre he yezh, he sewenadurezh, he brogarouriezh vew, ur gumuniezh poblel, speredel, politikel, kevredigezhel hag armerzhel. Dre nerzh, feulster, hag a-eneb youl ar Vretoned eo e voe gwraet stagidigezh

Vreizh ouzh Bro-C'hall. Noblañs Vreizh, sujet da noblañs Vro-C'hall (evel ma vo sujet diwezatoc'h bourc'hiselezh Vreizh da vourc'hiselezh Bro-C'hall, ewid abegoù renkadel) n'he deus gwraet ken trubardiñ ha gwerzhañ Breizh da Vro-C'hall. Goude-se n'he deus ket paouezet bourc'hiselezh Vreizh d'en em zerc'hel evel un enebour gwirion, da gentañ oll en ur zilesel hec'h emskiant vroadel hag he herezh sewenadurel, ha neuse en ur zont da vezañ buan un enebour renkadel.

Hiziw an deiz ez eo hor pobl ur bobl divadoù dalc'het en he fezh dindan kraban ar gevalaouriezh c'hall hag etrevroadel. Setu 'ta ez eo gwasket diw wech labourerien Vreizh : korvoet evel labourerien gant ar gevalaouriezh, ha mac'homet evel Bretoned gant an impalaouriezh. Ur mennad stard eo hor stourm ewid ur gevredigezh vrezhon sokialour. Red eo d'hor stourm enebtrevadennel ha sokialour bezañ termenet fraezh ha sklaer. N'on ket mui ewid gousañv, he ne c'housañvin biken en ur Vreizh dieub (pe di-zalc'h), gwaskerezh an den war an den.

Red eo d'hor sokialouriezh bezañ brezhon, ha red e vo he sevel en ur zoujañ gwirvoudoù broadel Breizh. Ne vo hor sokialouriezh nag un dibab amreol, nag ur genreizhad emporzhiet, med un dra vew, gwrizennet don er stourm ewid an dieubidigezh vroadel. Red e vo dezi ouzhpenn miroud gounidoù stourm an dieubidigezh, ha reiñ d'an oll Vretoned buhez ur bobl dieub.

Setu ar pezh a sonjan, ha c'hwi ?

Hetiñ a ran deoc'h ur bloawezh mad ewid 1981.

Va gwellañ sonjoù breizheg.

Chañs vad deoc'h.

P.M.

Trugarez vras a lavar POBL VREIZH d'he c'henskriver ewid e lizher ker hir ha ken talvoudus. Hetiñ a ra POBL VREIZH dezañ ur bloawezh mad iwe, dezañ da dañva blas mad pemdezieg ar frankis.

Petra 'soñjomp-ni eus al lizher-se ? War veur a dra ema ar wirionez gan-

Komanantit d'ar gelaouenn bolitikel nemeti e brezhoneg penn-da-benn

Pobl Vreizh (service abonnements *)

BP 304 - 29273 BREST-CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant

Boutin : 40 L (1)

Skoaz : 60 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 60 L (1)

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

Amañ an arc'hant

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

CCP RENNES 2746-79

tañ : gwir eo ez eo Breizh ur vroadelezh gwasket, gwir eo ema ar gevalouriezh (capitalisme), etrevroadel ha gall, hag an impalaouriezh c'hall o pouesañ warni eus o oll boues ponner. Gwir eo ez eo aet bourc'hisien Vreizh a-du gant bourc'hisien Bro-C'hall : n'eus ket a vourc'hiselezh vreizhad, n'eus anezi nemed ur rann, un astenn eus heni Vro-C'hall. Ha pa vefe unan, ne c'hellfemp gousañv e vefe mac'homet (exploité) ganti labourerien Vreizh. Ya, war veur a boent ez omp a-du gant P.M.

Daoust hag e tle an UDB dont da vezañ ur « strollad broadel » ? Bez ez eo unan dija. Med, dre m'eo bet kollet gant hor pobl hec'h emskiant vroadel — goude m'eo bet skarzhet he heni gant bourc'hiselezh Vreizh —, daoust hag e talv ar boan komz dezi kement-se eus ar pezh a zo bet en em gavet pewart-c'hant vloaz so ? Beteghenn, pobl Vreizh ne oar ket ez eus anezi ur bobl. Penaos e teuo dezi en-dro an emskiant-se ? Kentoc'h war an dachenn, pa c'hello hi he hunan digoriñ he daoulagad, ha gweled ez eus en hor gourenes kudennoù pemzedieg (labour, paeoù, frammadurioù, sewenadur) na c'hellont ket bet diskoulmet a-eneb dezi hag en diavaes dezi. Un dra vad eo ar c'hentelioù istor, mes piw a vez tizhet ganto ? Un nebeud skolveuridi (kelennerien, studierien). Etre daouarn ar C'hallaoued ema an Deskadurezh ; ganto — da lavared eo, gant ar Stad C'hall — e vez paeet ar skolaerien, ar gelennerien, ha kement heni a zo « dindan ar gouarnamant ». Diaes meurbed eo lakaad ar spered-dispac'h da ziwanañ e-barzh pennoù ar re a soñj dezo e tleont kement tra d'ar Stad : ewid ar

Vretoned-se, ez eo ar Stad mammenn bemdezieg o lamm-war-raog. N'int ket stank ar re a ra an diforc'h etre o broadelezh (Bretoned) hag o c'heodeadelezh (Frañsisien). Kendrec'husoc'h kalz eo krogñ gant kudenn ur c'hourenes evel Breizh, dileset gant ur Stad kreisennet c'hoant ganti he goullonderiñ a-nebeudoù... Memes strolladoù gall meurbed evel ar PCF e teu ganto, e Breizh d'an nebeutañ, gerioù-stur evel « bewañ, labourad ha divisoud er vro ». Burzhud, pa soñjer pegen bras eo an emdroadur e-keñver un ugent vloaz so.

Eveljust e karje an UDB bezañ ur strollad broadel kreñv e Breizh. Med, dre wall an istor hag en abeg da veur a zegouez, n'eo ket ewid c'hoazh. Unanet eo an UDB, e-barzh meur a di-kêr, gant ar PS hag ar PCF. Ma 'z eo bet torret, friket an unvaniezh — war dachenn ar Frañs a-bezh — etre ar PS hag ar PCF, e Breizh, er c'hêrioù m'ema ar PS, ar PCF hag an UDB e penn an traou, ez eo bet un dra vad ewid an UDB — ur strollad anavezet awalc'h ewid bezañ emrener — bezañ bet lakaet war wel d'an

oll, dezi da vezañ gwelloc'h anavezet hag istimet. Braw eo d'un doussenad tud huchal a-boues penn : « Ganeomp-ni ema ar wirionez », ma n'eus den ebed da selaou, e chomo ar wirionez etre an daou-zeg-se a dud, hag e raio evel ur blantenn na vez ket douret, e tiseo ho. Red e oa d'an UDB mont gant ar PS hag ar PCF : da gentañ eo bet degemeret ewid ar pezh a oa, un strollad emrenerien eus an tu kleiz, da eil he deus kemeret an UDB perzh e-barzh buhez pemdezieg an tier-kêr ; un dra bennag eo gouzoud merañ, gweled e pelec'h ema diaesterioù ar Vretoned war an dachenn ; ahendall, lakaet evelse war al leurenn, e c'hell an UDB displegañ he sonjoù, hag embann n'eus diskoulm ebed da gudennoù Breizh en diavaes eus ur sokialouriezh emren, o terc'hel kont eus ar fed m'eo Breizh « ur gumuniezh poblel, speredel, politikel, kevredigezhel hag armerzhel ».

Chañs vad deoc'h iwe, ha bewet Breizh sokialour ha dieub !

POBL VREIZH

bloarezh mad

**MAR GOUIT
UN TAMM GALLEG,
LENNIT
«LE PEUPLE BRETON»
IWE...**

A-zivoud an impalaerelezh c'hall

Gwezharall, a pa oamp er skol e vese kelennet dimp en en doa ar C'hallaoued unan a vrassañ impalaeriezhioù ar bed-oll : en eilved renk e taent, just arlerc'h ar Saoson. Ar re a zo oaet ar an oad un tammig o deus bet sellet douzh ar gartenn vras-hont, ma vese gwelet arnehi tachennou ec'hon, en Afrik dreistoll, ma stlake a-us dehe ar banniel triliw... A-c'houde ema daet an dichal ; Indochin, Algeri, ha mem « les Comptoirs de l'Inde » : diskennet ar banniel triliw, mes eraog e oa bet strinket arnehoñ gwad santel broadelourion an tachennou-douar, a venne kass ar C'hallaoued er-maes ha boud mestr en o bro...

Petra 'chom bremañ ag un impaleriezh hag a oa ken bras tregont vlé so c'hoazh ? Nebeud a dra : un nebeud « confetti » ar gartenn ar bed : inisi an Antilhes, re ar Meurvor Indian (ar Reunion, rouantelezh M. Debré !), re ar Meurvor Habask (Tahiti, Markis, Kaledonia Newez...). E meur a lec'h enta eh eus bet roet lamm d'ar C'hallaoued, ha distanet d'o nerzh-gwaskiñ ha d'o youl-flastriñ.

Neoazh nend eo ket marw ar spered impalaerel emesk renerion ar Frañs. Hag e vez komzet bremañ, ged gwir' reson, ag an « newez-trevadenouriezh ». Rag e meur a vro ag an Afrika Zu, oaet da Stad dieub ha dizalc'h (sañset), ema ar C'hallaoued é c'hoari o mistri en adreñv d'ar re a zo bet lakaet e penn an traou. Ha pa vez un tammig bec'h dre eno, e vez galwet a-benn ar C'hallaoued : bet int bet else, newez so, ar gwiskamant soudard ar o c'hein, beteg an Tchad, ar Republik Kreisan-Afrik, an Tunisi... Boud ema ar Frañs dalbez en he c'holoniou kozh : nebeud a dra chañchet a-benn ar fin. Ema renerion ar Stadoù newez-se a-du ged ar Frañs, ged renerion ar Frañs, ha boud zo bet liammoù stard meurbed etre ar renour Giscard hag ar renour Bokassa, e « genderw » muiañ karet : nend eo ket achu c'hoazh moarvad afer an diamantoù bet roet e prof da c'h/Giscard ged Bokassa... Bokassa, ur lazher bugale, ha marse un debrer kig tud...

Neoazh, bremañ, ewid lakaad ur chañchamant da voned e spered an dud, emae é klask un enebour newez ; kavet eo bet : Khadafi an heni eo. Sur eo ema pennrenour ar Libi un den a-eneb krenn d'ar Frañs, ha marse un den gwall zañjerus ewid e genvrois, ewid Afrika, ewid ar Vulsumaned. Boud ema Khadafi emesk ar re a gred ar muiañ e-barzh an Islam, ha mem ema unan a washañ fanatiked an Islam. Da ziwall doc'htoñ zo, sur : ne oui den ebed petra a venn gober. Neoazh, re aes e vehe d'ar Frañs gober tamalloù da g/Khadafi, dreistoll bremañ p'en deus klasket stagiñ an Tchad douzh e vro-eñv, al Libi. Red eo neoazh sellad pishoc'h ha moned donnoc'h e-barzh an traou. Ema Khadafi, ar veur a boent ec'h enebiñ douzh impalaerezh ar C'hallaoued. Rag, petra ema ar C'hallaoued é klask kement-se en Afrik ? Un dra daet da voud prisius ewite : an uranium...

Gwelet e vez ar Frañs enta é reiñ sikour da veur a Stad newez, bet savet diàr an Afrik « galleger » a-ziagent. Ar « sikour »-se nend eo ket unan ræet ged diwezh. Pa seller pizh, e weler ema just awalc'h ar broioù ma vez kavet uranium enne ar re a vez « sikouret » ged ar Frañs. Rag an uranium eh eus dober bras anehoñ ewid an nukleel. Hag an nukleel, peb unan her goui, ema sod pennoù bras Paris getoñ. Ouzhpenn kement-se, mad eo gouied iwe ema kenderw prop Giscard an heni a zo e penn ar gompagnunezh karget d'ober an enklaskoù uranium en Afrik : « Ro da uranium din, ha me 'rày argant dis », setu ar marc'had newez savet etre ar Frañs ha Stadoù yaouank an Afrik ma vez kavet uranium e-barzh kof an douaroù aneche. Setu ase fass newez an impalaerelezh c'hall.

Un tu 'rall zo d'ar pezh moneiz. 'Kehid ha m'ema Giscard hag e re é lâred kâer ged o c'henderwed ag an Afrik, ema an Afrikaned o hunan, ar Re Zu é toned — pe é klask doned kentoc'h — beteg ar Frañs da labourad. Elreson, nend eo ket afer an impalaerelezh c'hall frammiñ broioù kozh an Afrik ewid reiñ labour d'an Afrikaned en o bro ! E-leizh a Afrikaned a vez kavet enta e-diabarzh ar Frañs. A-werso ema lod aneche eno ; lod arall zo daet just eraog al lesennoù o deus serret an nor douzh al labourision estren. Ged tud ar Portugal, an Turki, ar Maghreb, ema ar Re Zu darn a « lumpenproletariat » an Europ kapitalist modern. Ouzhpenn kement-se, ha dreistoll, n'o deus ket an diavaeserion-se an droed da vouezhiñ. An droed o deus da labourad, ged goproù isel, mes an droed da vouezhiñ, narenn. Lojet e vezont e kozh « oaledoù »-divroidi. Hag, ur mis so, setu bec'h bras é sevel e rannbarzh Paris a-zivoud unan ag an oaledoù-se. Kredet o deus mæer PCF Vitry, ha rac'h ar pennoù bras ag ar PCF, diskar, ha lakaad diskar oaled Vitry, ewid miroud douzh an divroidi a zoned da lojiñ e-barzh : ged ur bulldozer ema bet dismantret oaled Vitry. Oaet eo ar PCF en tu 'rall d'ar vezh. Diskouezet en deus e fass a vroadelour gall, diskouezet en deus ema gouennelour a-benn ar fin. Penaos e c'hellehemp ni amañ, Bretoned ag an tu kleiz, emrenerion ha breuder d'oll ar pobloù gwasket, penaos e c'hellehemp chom mud dirag un torfed sort-se, ha lâred « ya, braw eo, mad eo », a pa weler pegen dirollet eo re ar PCF ged o broadelouriezh c'hall ? Ar vezh ruz ar ar PCF en degouez-mañ : n'hellomp ket ni, e mod erbed, digareziñ un taol divalaw sort-se.

Rag ni iwe Bretoned a oui petra eo boud divroet hag harluet. A-c'houde m'ema bet daet an hent-houarn beteg hor bro, kant tregont vlé so bremañ, ema bet red d'ar Vretoned kemer o zamm malisenn goad ha moned d'ar c'hêrioù bras a-vaes bro, da werzhiñ o nerzh labour. A-c'houde gwerso, en Havr, e Paris, e Rouan, e Diepp hag un tamm peb lec'h eh eus bet Bretoned é labourad a-lazh-korf ewid gounid o boued. Rag en o bro ne oa labour ewite : re stank an dud e-barzh ar vro gozh, ha diviset ged mistri bras an argant hag an industrielezh chom heb sevel usinioù enni. Ya, goùd a ra ar Vretoned petra eo moned da vale bro. Goùd a raont petra eo boud kollet e-mesk ur boblañs na gomprenont ket na ne gomzont ar yezh anehi. Goùd a raont petra eo boud mezhekaet a-zivoud o gisioù, o farlant, o doare da weled an traou. Goùd a raont petra eo boud diwriziennet, ha treusplantet en un douar na oa ket gwraet ewite.

A-ziàr petra eo bet daet o flanedenn rust, ma n'eo ket a-ziàr an impalaerelezh c'hall ? Ar pezh a zo bet en em gavet ged ar Vretoned, hag en em gav c'hoazh, zo iwe ar pezh en em gav ged divroidi an Afrika Zu : uranium zo en o bro ; mad eo an uranium ewid nukleel Giscard ; ewite n'eus namaed un dra d'ober : kemer hent an harlu — kehid ha m'o deus gelllet henn ober —, ha goude-se, degouezet e bro an harlu, boud kemeret evel eneberion, « é lemel o labour ged ar Frañsision », hag e vez gwraet gete gwashoc'h ewid ged chass...

Muioc'h ewid biskoazh, ema an UDB hag ar Vretoned dorn-ha-dorn ged ar pobloù gwasket, ged labourision « estren » broioù an Afrik : ya, labour da beb unan en e vro, ha bec'h d'an impalaerelezh c'hall ken bew ha ken noasus 'vel biskoazh !